

AFRIČKI ZAPISI

Čedomir Štrbac, *Afrički zapisi*, Altera, Beograd, 2013, 475 str.

Afrički zapisi ambasadora Čedomira Štrpca, u izdanju Književno-izdavačke zadruge „Altera“ (Beograd, 2013), njegov je novi zapaženi stvaralački poduhvat, sličan onom od pre tri godine kada je objavio knjigu *Zapisi iz Indije*. Upoređujući te dve vrste Štrpčevih zapisa, koje povezuje jedna neisprekidana misaona nit, odmah se nameće pitanje zbog čega i zašto su se *Afrički zapisi* pojavili posle *Zapisa iz Indije*, s obzirom da je u Africi službovao pre Indije. Razlozi za to su, verujemo, suštinskog, a ne samo izdavačkog ili metodološkog karaktera.

Pre svega, vreme Štrpčevog diplomatskog angažmana u Africi bilo je drugačije od onog u Indiji. U Africi je službovao uoči i tokom raspada i nestanka sa političke scene države koju je predstavljao – SFRJ. U Indiji je, pak, predstavljao drugu državu – SRJ, nastalu na ruševinama SFRJ, nakon okončanja građanskih ratova koji su se u njoj vodili. U Africi se zadesio kada je pao Berlinski zid, kad je nestala blokovska podela sveta, kad su se kao kula od karata raspadali i raspali socijalistički društveni poreci širom sveta, negde mirno, kao što je bila „plišana revolucija“ u Čehoslovačkoj, a negde u lokvama krvi, kao u slučaju raspada SFRJ.

U svojim *Afričkim zapisima* dr Štrbac govori o tom vremenu, izuzetno teškom za državu koju je iskreno voleo, u koju je verovao i koju je nadasve dostojanstveno predstavljao. Njegovi *Afrički zapisi* nisu samo istorijski zapisi o njegovom diplomatskom službovanju u Gabonu na rezidencionalnoj i u Ekvatorijalnoj Gvineji na nerezidencionalnoj osnovi, nego istovremeno i, možda pre svega, istorijski zapisi o nama, o nesrećnom nestanku sa političke karte sveta države SFRJ i tragičnim dugoročnim negativnim posledicama koje je njen raspad proizveo.

Afrički zapisi se pojavljuju posle nešto više od dve decenije od završetka Štrpčeve afričke diplomatske misije, kada se sa jedne pristojnije istorijske distance mogu objektivnije i bez opterećujućih emocija ocenjivati događaji koji su prethodili raspadu i samog raspada SFRJ, kada i njegovo zapisivanje i refleksije o tom vremenu dobijaju jednu novu, istorijski značajnu dimenziju. U njima i sa njima dr Štrbac se predstavlja kulturnoj i naučnoj javnosti ne samo kao uspešan diplomata, nego pre svega i kao naučnik, koji istorijske pojave i događaje koji dolaze i prolaze posmatra i analizira sa naglašenim smislom za teorijsko uopštavanje političkih procesa, koji su se u posmatranom vremenu odvijali ne samo u Africi, nego i u celom svetu, a posebno u Evropi i na Balkanu.

Štrpčevi *Afrički zapisi*, možda čak i naglašenije od njegovih *Zapisa iz Indije*, nude obilje dragocenih vrednosnih sudova i teorijskih pogleda na

ključna politička svetska, evropska i afrička pitanja, od izuzetnog značaja za izučavanje političke istorije 20. veka, posebno njegove poslednje dve dekade. Tako, na primer, između ostalog, za svakoga ko bude nameravao da se teorijski bavi fenomenom raspada SFRJ, Štrpčevi *Afrički zapisi* su nezaobilazni i dragoceni naučni izvor.

Zaista je mnogo veoma interesantnih i aktuelnih tema o kojima ambasador Štrbac piše u svojim *Afričkim zapisima*. Ovom prilikom pomenuću samo neke.

U njima, između ostalog, ambasador Štrbac veoma nadahnuto i slikovito priča o velikom afričkom kontinentu, ne samo o njegovim orgonimnim prirodnim resursima, nego i njegovim obdarenim ljudima, pa i o sposobnim političarima, s posebnim osvrtom na Gabon kao jednu od politički i ekonomski najprosperitetnijih afričkih država.

Takođe, iz njegovih zapisa saznajemo, na osnovu mnoštva iznetih činjenica, da je Afrika mnogo, mnogo više nego to što o njoj obično znamo, da su naše opšte predstave o njoj i njenoj populaciji neretko pogrešne, da su predrasude o Africi i Afrikancima, koje je kolonijalizam i njegova bezdušna eksploatatorska ideologija ostavila u nasleđe, ne samo neprijatna prošlost. Isto tako, da je emancipacija afričkih država i naroda bitan uslov modernizacije celog afričkog kontinenta i njegovog uključivanja, kao ravnopravnog globalnog subjekta, u savremene međunarodne odnose, da ta borba još nije završena, jer se suprotstavljeni ekonomski i politički interesi velikih sila i dalje ukrštaju na afričkom tlu, da na Afriku gledaju kao na neiscrpn rezervoar sticanja novih profita.

U traženju sopstvenog, originalnog afričkog puta, vredno je pomenuti i jednu originalnu političku misao gabonskog predsednika Bonga, s početka njegove dugogodišnje uspešne vladavine, da je Gabon protiv „nekontrolisanog kapitalizma“ i „uvezenog socijalizma“, a za „demokratski progresizam“.

Na putu svoje nove budućnosti, nakon oslobođenja od vekovnog eksploatatorskog imperijalizma, mnoge afričke države opredelile su se za pokret nesvrstanih i politiku miroljubive koegzistencije. S obzirom na istorijski nespornu vodeću ulogu SFRJ u PNZ, mnogi aspekti teorije i prakse politike nesvrstanosti ispunjavali su diplomatsku aktivnost ambasadora Štrpca u Librvilu, gabonskoj prestonici, posebno imajući na umu da je Jugoslavija domaćin samita 1989. i predsedavajući PNZ posle toga.

Spoljna politika SFRJ, zasnovana na nesvrstavanju, otvarala je vrata jugoslovenskoj privredi i njenim preduzećima širom sveta, a posebno u Africi. Jugoslovenska građevinska operativa i preduzeća drugih privrednih delatnosti bila su prisutna i aktivna na afričkom tržištu, uključujući i Gabon, sa više ili manje tržišne sreće. Čim je stigao u Librvil, jedan od prvih angažmana ambasadora Štrpca bio je susret i razgovori sa našim, jugoslovenskim privrednicima u Gabonu. Takvu praksu nastavio je tokom celog svog diplomatskog mandata u Africi. Iako mu ekonomija nije bila fah, nije ekonomista po vokaciji, on se, takoreći na dnevnoj bazi, veoma uspešno bavio poslovima ekonomske diplomatije, u interesu države koju predstavlja, njene privrede i njenih preduzeća.

Iz Štrpčevih *Afričkih zapisa* vidi se da uspeh u diplomatskom bavljenju privrednim poslovima najneposrednije zavisi od opšteg ekonomskog stanja u državi koju diplomata predstavlja, i od efikasnosti preduzeća koja se bavi poslovima u inostranstvu. Teškoće i slabosti sa kojima se preduzeće suočava u državi imenovanja, u još žešćoj formi se pokazuju u državi prijema. Ambasador Štrbac se sa svoje strane maksimalno angažovao da našim preduzećima u Gabonu stvori što bolje opšte političke uslove za što uspešnije poslovanje. Primetno je da su naši privredni predstavnici želeli da se sa njim savetuju, da od njega traže pomoć, a on im je, koliko je god to bilo moguće, izlazio u susret, posebno intervenišući diplomatskim kanalima da se neki iskrslji problem reši, a bilo ih je napretek, i to neprestano.

Svojim diplomatskim angažmanom u Africi dr Štrbac je upravo pokazao da se diplomatija ne može odvojiti od interesa i potreba privrede i preduzeća države koju predstavlja. Zato njegovi *Afrički zapisi* predstavljaju, bez sumnje, interesantan obrazac ekonomske diplomatije, aktuelan i za današnje vreme, i za sadašnje diplomate, posebno one tzv. ekonomske diplomate. Jer, kao što je poznato, svetska ekonomska kriza, koja predugo traje, svakim danom primorava države da svoju spoljnu politiku sve više poistovećuju sa ekonomskom politikom, a diplomatiju sa ekonomskom diplomatijom.

Slično *Zapisima iz Indije*, dr Štrbac je u *Afričkim zapisima* sa profesorskom preciznošću prikazao funkcionisanje diplomatskog sistema: od isticanja kandidature za ambasadora, traženja i iščekivanja agremana, pripreme za odlazak na ambadorsku dužnost, odbrane teza, ukaza šefa države o imenovanju izvanrednog i opunomoćenog ambasadora, predaje kopije akreditivnog pisama u MIP i originala tog pisma šefu države prijema, susreta u diplomatskom koru i dr., preko detaljnog prikaza same tehnologije i metoda rada diplomatske službe, posebno načina opštenja unutar nje i izvan nje, pa do postupka zatvaranja diplomatsko-konzularnog predstavništva. U tom smislu Štrpčevi *Afrički zapisi* imaju i nespornu edukativnu funkciju, posebno za mlađe diplomate i sve one koje interesuje priroda diplomatskog posla.

Sa *Afričkim zapisima*, a pre njih i sa *Zapisima iz Indije*, prof. dr Čedomir Štrbac, pravnik po bazičnom obrazovanju, naš istaknuti istoričar, politolog, poliglota i diplomata, predstavio se javnosti i kao izvrstan poznavalac reči i kao pravi majstor nepreglednih mogućnosti njihove upotrebe. Na toj njegovoj obdarenosti mnogi književnici mogu mu pozavideti. Ta dva njegova najnovija dela, po stilu pisanja, svrstavaju ga u red naših velikih diplomata koji su i veliki pisci.

Štrpčevi *Afrički zapisi* predstavljaju nesumnjiv naučni doprinos savremenoj političkoj istoriji i istoriji diplomatije uopšte, pa zato zavređuju svaku pažnju naučne i najšire kulturne javnosti.

David Đ. DAŠIĆ